

לאומנים „פולקיסטים“ בגרמניה והיהודים

התנועה ה„פולקיסטית“, על אירגוניה הפולקיסטים, היא תנועה פאן-גרמנית אשר דגלה בהשקפת עולם גזענית. במרכז השקפה זו עמדה ההתקפה הקשה על היהדות ועל היהודים.¹

היתה זו התיאוריה הגזענית אשר העניקה לאנטישמיות מעוף חדש; תיאוריה זו היתה אקטואלית בגרמניה בסוף המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20. בין הוגיה החשובים יש למנות את ה־ס. צ'מברליין (H. S. Chamberlain). החשוב לציון בנוגע לתיאוריה הגזענית של צ'מברליין, הוא בעובדת הימנעותו המוצהרת מלהגדיר את מושג הגזע.²

בטישטוש המכוון, בעירפול ההכרתי — הניה צ'מברליין את היסוד להשקפת עולם (Weltanschauung) שניכרת במרכיבים המיסטיים והאי־ראציונאליים, ושאימצה מאוחר יותר על־ידי חוגים פולקיסטיים. ההשתחררות מכל דיסציפלינה מחייבת וכוכלת הפכה השקפה כזו לטוטאלית, כשבתוכה מעוגנות קביעות וגם היפוכן של אלו. הכל אפשרי בקונצפציה זו, עד שגם האבסורדי הפך ל„רגיל“.

הגזע כמודד ערכי הפך לפוסטולאט בכתבים הפולקיסטיים, אך לשווא יחפש בהם המעיין הגדרה מדויקת של המושג גזע. ההימנעות מלהתמודד עם קביעה מוגדרת כפי שזו בולטת אצל צ'מברליין, ובעקבותיו אצל האירגונים הפולקיסטיים למיניהם, היא הימנעות מדעת, והיתה למגמה בפרוגרמות הפולקיסטיות בכלל, ובהתקפות האנטישמיות בפרט. מגמה זו, שאת אופיה ברצוננו להבהיר, העניקה לאנטישמיות הגרמנית את ייחודה, בנבדל מגילויי האנטישמיות בארצות אירופיות אחרות.³

יש להבחין בין שתי תקופות, כאשר מדובר על הפולקיון הגרמני. התקופה הראשונה משתרעת מראשית המאה ה־19 ועד העשור האחרון של מאה זו, כשבמרכזה עומדת ההתנגדות האידאולוגית. דיון בתקופה זו חורג ממסגרת עבודה זו. התקופה השנייה, הרלבאנטית לדיוננו, חלה בפרק הזמן שבין סוף המאה ה־19 ועד לעלייתו של היטלר והיא מתאפיינת במה שניתן לקרוא פראגמאטיזם פולקיסטי. גילגולה של האידאיה הפולקיסטית בדבר ה„דויטשום“ נוסח המאה ה־19, לאקטיביזם פולקיסטי במאה ה־20 — מוסבר בתנאים ההיסטוריים־חברתיים שהתהוו בגרמניה כתוצאה מן המהפכה התעשייתית מכאן, ומן המפלה במלחמת־העולם מכאן. המציאות הגרמנית המיוחדת תצויין כאן בקיצור בלבד, פרקע לאנטישמיות הפולקיסטית הפראגמאטית.

תופעות-לוואי של התיעוש ותהליכי המודרניזציה מתבטאות בתחום החברתי בעליית מעמד הפועלים ובתביעותיו לשוויוניות. בתחום הפוליטי ניתן לדבר על התגבשות תודעה סוציאליסטית אנטי-מעמדית. תופעות אלו פקדו את כל הארצות התעשייתיות, בעיקר במערב אירופה ובארצות-הברית.

בארצות הללו נטמעו תהליכים אלה במסורות הדמוקרטיות שהתפתחו שם מכבר, ועל כן מותנה ומוססת הראדיקאליזם על-ידי המבנה החברתי הדמוקראטי.

גרמניה, על נסיכויותיה, הידועה במסורת המעמדית-הירארכית שלה, לא נתנסתה בנסיון הליבראלי והדמוקראטי ולא בשלו בה התנאים ההיסטוריים-חברתיים להתמודד עם המגמות השוויוניות. לעומת אלו השתרשה בה במאות השנים תודעה של עליונות מעמדית, שעוצבה על-ידי דפוסים פיאודאליים.

כאשר במחצית השנייה של המאה ה-19 גבר התיעוש בגרמניה, והיא השיגה ואף עברה את בריטניה בתחום זה, התנגשו בתוך החברה שלה שתי מגמות. האחת, המגמה הפיאודאלית-מעמדית עתיקת-הימים, והשנייה, המגמה המודרנית, שאיפשרה לתביעות השוויוניות להתפתח, ואף ביטלה את התרבות העירונית על שאיפותיה הליבראליות כתופעות זרות, מערביות, מכאניסטיות ויהודיות.⁴

מציאות חדשה זו של תיסכול ומשבר חברתי כפתה עצמה על החברה הגרמנית ותבעה תגובה מעשית מאורגנת יותר, מאשר פולמוס אידיאלי-השקפתי.⁵ המפלה במלחמת-העולם הראשונה עוד החריפה את המתה החברתי-פוליטי וסיפקה לפולקיסטים נשק תעמולתי כנגד אויביה של גרמניה כפי שנצטיירו בעיניהם של לאומנים אלה.

הצורך להציג את רוחה של גרמניה כאיתנה ונאמנה למסורתה החברתית האנטי-מערבית מכאן, וכבלתי מנוצחת על אף המפלה הפיסית-צבאית, מכאן — איפשר לפולקיסטים לתמרן את מושג-הגזע הגרמני הבלתי-מוגדר, ולהפכו לנשק פוליטי אנטישמי יעיל.

השימוש הגמיש והשרירותי במושג „גזע“ איפשר לפולקיסטים להצמיד אליו כל תופעה בזויה ושנואה ולהציגה כמרכיב של הרע האבסולוטי. התופעות היו אלו שנדחו על-ידי הציבור כזרים ואוייבים למסורת הפיאודאלית הגרמנית.

כאשר מותקפים הדמוקראטיה והפארלאמנטאריזם, ההתקפה מנוהלת בשם טהרת הגזע והפולקסטום (Volkstum) נגד היהודי:

... „גזע“:

אנו יודעים: שורש ה-Volkstum הוא בגזע ובהורשת הדם. אנו מתגוננים מפני: דמוקראטיה ופארלאמנטאריזם — כבר בכינויים הלא-גרמניים — הם מציבים במקום האישיות היוצרת, את ההמון המת, במקום הרוח — את המספר. מנהיגים אינם מושרשים בפולקסטום כי אם לכודים בעבותות של הכוחות העל-מדינתיים (יהדות, בונים חופשים, אולטרה-מונטניזם) ...⁶

במקום הפארלאמנטאריזם המערבי הטיף הפולקיוזם ל„התחדשות רוחנית-מוסרית“ (geistig-sittlichen Erneuerung):

לאומנים „פולקיסטים“ בגרמניה והיהודים

„החלטנו לפעול בכל המרחץ לחיזוק ולשיקום של הפולקסטים שלנו, ולהתחדשותו הרוחנית-מוסרית... על-כן יסדנו התאגדות גרמנית-פולקיסטית... שמשרדה הראשי בברלין.

בני המוצא הגרמני (Deutsche Volksgenossen) שביכולתם להצהיר על מוצא-הדם שלהם (Blutsbekenntnis) הם רשאים, יחד עמנו, להצטרף למאבק החירות הפנימי...“.

„ההצהרה על מוצא-הדם מאשרת, שהמצטרף מבטיח תחת שבועה, לפי מיטב ידיעתו ובתום לב, שלא זורם דם יהודי בעורקיו, שאינו נשוי לאשה בעלת מוצא יהודי...“.⁷

מגמות התפשטות אימפריאליסטיות שהוצבו על-ידי לאומנים פולקיסטים הוצגו במסווה של מלחמה ב„יסודות הלא-גרמניים“. ב-1891 נוסדה ההתאגדות הכלל-גרמנית (ADV) על-ידי עורך-דין צעיר אלפרד הוגנברג (Alfred Hugenberg). המניע לייסודה טמון בשאיפה האימפריאליסטית של לאומנים פולקיסטים קיצוניים. לא דובר על כיבוש אזורי אפריקה עבור הגרמנים או עבור גרמניה, כי אם הגרמניות (Deutschtum) — היא שתבעה את הלקה.⁸

התביעה, לטפח את הרוח הגרמנית מעבר לים היתה בעלת-אופי מְטאפוליטי ביסודה. אידיאולוגיה זו מצאה ביטוי האירגוני ב„התאגדות הכללית הגרמנית לטיפול הדויטשטום“ (Allgemeiner Deutscher Verein zur Pflege des Deutschtums) ובסופו של דבר שימשה בשנת 1893 בסיס לייסוד ההתאגדות ה„פאן-גרמניסטית“ (Alldeutscher Verband). הפניה אל האקספרסיוניזם, במטרה ליצור תנועה פאן-גרמניסטית איפשרה להטות את הדאגות מבעיות פנים לעבר מטרות ספק-פוליטיות, ספק מְטאפוליטיות ולמזג את השאיפה לטהרת הגרמניות עם ה„נְלְטפוליטיק“ (Weltpolitik). ברוח זו נאמרו דבריו של הפולקיסט אלפרד רוֹת (Alfred Roth): „... החייאת ההכרה הלאומית-גרמנית, לעורר ולטפח במיוחד את הזהות בדבר שותפות גזענית ותרבותית של כל חלקי העם הגרמני, פעולת הסברה של דעת-הקהל על אודות הפעילות המשחיתה של החוגים המוטעים והלא-גרמניים (הכוונה ליהודים — צ.ב.)... התנועה שואפת לתמיכה בגרמניות מחוץ לגבולות הרייך...“.⁹ בתחום האמנות הביע הקומפוזיטור ריכארד ואגנר השקפה פולקיסטית גזענית, כשרצה להנגיד מוסיקה מקורית גרמנית עם זו הנחותה היהודית.¹⁰

המפלה הצבאית בשנת 1918 הגבירה את ההשפעה של ההשקפות הפולקיסטיות. פולקיוזם זה בא כהתנכרות למציאות של המפלה הצבאית. הפולקיסטים מיאנו להודות ולהכיר בתבוסה הפיזית, הם בירכו את השבים משדה-הקרב כ„בלתי מנוצחים ובלתי מוכים“... התודעה הגזענית-פולקיסטית באה לידי ביטוי בדרישה לטפח את „המהות הגרמנית“. על העם הגרמני להיות מודע „לייחודיות הפולקיסטית ולהוציא אל הפועל את כל הערכים הרוחניים והאסתטיים שטמונים בו... למטרה זו תפעל בכוחותיה ה־DVP (= Deutsche Volkspartei). המפלגה דוחה את כל המאמצים לדחוק את תחושתנו הגרמנית (Deutsches Empfinden) לטובת השקפות זרות במהותן...“, ועוד דובר שם בהכרות מלחמה על „ההצפה שבאה על גרמניה מאז המהפכה (1918) על-ידי פרטים בעלי מוצא זר (Fremdstämmig)...“.¹¹

מפלגה אחרת, יותר ריאקציונית מה-DVP, „מפלגת העם הגרמנית-הלאומית“ (DNVP), אף היא ראתה בלוחמים השבים „בלתי־מוצחים“... „רק פולקסטום גרמני חזק אשר שומר על ייחוד (Art) ומהות (Wesen) ואשר משחרר עצמו מן ההשפעה הזרה יכול להיות הבסיס המבטיח של מדינה גרמנית חזקה... משום כך לוחמים אנחנו נגד כל רוח לא־גרמנית מפוררת, תבוא זאת מצד חוגים יהודיים או אחרים...“¹²

הדוגמאות הנ"ל מלמדות על הקשת הרחבה, על המרכיבים השונים בהם ניכרת ההשקפה האנטי־יהודית הפולקיסטית־גזענית. בתחום התיאוריה — אם היא נאמרת בעתות משבר, הרי כוחה כחזית הכולית שהיא פותחת נגד היהודי ויהדותו. כאשר הצטרפו להפכיר לעצמם ולסביבתם, מי הם בעצם הגרמנים, עיצבו הפולקיסטים בהשקפתם הלאומנית סטראטיפ יהודי שבשלילתו הציגו את החיוב הגרמני אליו חתרו.¹³

אך יש צד שני למטבע. כאשר מורגש היה הצורך לתרגם את התיאוריה לשפה של פראקסיס, וזאת קרה ערב־ולאחר מלחמת־העולם הראשונה, הרי הפיצול הרעיוני, ההתפרשות האידיאית על תופעות החיים השונות והמגוונות, הם שהיו בעוכריה של התנועה הפולקיסטית. עד עלייתו של היטלר התקשו הפולקיסטים למצוא מסגרת אירגונית־פוליטית אחידה לשם מימוש אותה תיאוריה גזענית אנטי־יהודית על צביונה האחדותי דווקא.

לפולקיסטים היה חסר המנגנון הריכוזי לבצע את מדיניותם האנטי־יהודית הלכה־למעשה.

ההתרוצצות בין אירגון לאירגון, הנסיונות לאיחוד והאחדה, באים לידי ביטוי בולט, ברשימותיהם האוטוביוגרפיות של אישים פולקיסטים מרכזיים. אלפרד רוט, הנוכח לעיל, היה חבר באירגונים ובאגודות הבאים:

- 1897 — חבר ב„ברית הנוער הגרמני“ (Deutscher Jugend Bund)
- 1900 — פעיל ב־DHV (האיגוד הלאומי לעובדי מסחר וזעירים)
(Deutschnationaler Handlungsgehilfen Verband)
- 1904 — אוהד ותומך ב„רייכס דייטשר“ בשיינרר (Sschönerer) האוסטרי
- 1908 — מועמד (של מחוז Lauenburg) מטעם המפלגה „הגרמנית־סוציאלית“
(Liebermann v. Sonnenberg)
- 1912 — בהנהגת ה־Reichshammerbund יחד עם תיאודור פריטש (Fritsch)
ואדולף בארטלס (Bartels)
- 1919 — מועמד למפלגת ה־DNVP
- 1919 — יחד עם מנהיג הפאן־גרמנים, היינריך קלאס (Class), ייסד את הברית
הגרמנית Deutsch-Völkischer Schutz- und Trutz-Bund
- 1923—1929 — ייסד את ה־Vereinigten Vaterländischen Verbände von
Württemberg und Hohenzollern
- ללא תאריך — Deutschen Befreiungsbund

לאומנים „פולקיסטים“ בגרמניה והיהודים

ללא תאריך — Stahlhelm Bund der Frontsoldaten

ללא תאריך — Reichs- Kolonial-Bund

וכן לבסוף היה חבר במפלגה הנאצית.¹⁴

בחיבור על פעילותו בין השנים 1904—1937 מונה יוליוס רויטינגר (Julius Rüttinger) מנהיג ה־RHB בנירנברג את האירגונים והמפלגות השונות בהם היה חבר:

1893 — חבר ב־DHV

1908 — חבר במפלגה הגרמנית־סוציאלית

1912 — „קבוצת הנודדים הפולקיסטית“ (Völkische Wandergruppe)

1912 — ברית ההאמר Reichshammerbund

1912 — מסדר הגרמנים Germanenorden

1919 — Deutsch-Völkischer Schutz- und Trutz-Bund

1919 — Bund Oberland

1919 — Blücherbund

1922 — המפלגה הנאציונאל־סוציאליסטית¹⁵

לאומני־פולקיסט אחר, אויגן האוג (Eugen Haug), שתיאר ברשימתו את ההיסטוריה הקדומה של המפלגה הנאצית בשטוטגארט, קובל על כך ש„...קבוצה קטנטונת של לאומנים בעלי תודעה פולקיסטית־גזענית כמעט לא יכלו להם... (למארכסיסטים, לליבראליים, לקאתולים ולכל האוריינטאציות הפוליטיות האנטי־פולקיסטיות — צ.ב.) פולקיסטים אלה, או שליגלגו עליהם כאוטופיסטים משוגעים, או שהשיכוהם לנצח כמסיתים גזעניים, או אפילו נרדפו על־ידי החוק, כמו למשל תיאודור פריטש...“¹⁶

„קריאת התזכורת“ (Mahnruf) עליה עמדנו לעיל, מעידה על המבוכה ששררה בתוך מחנה הפולקיסטים ואילצה אותם לדחוק באירגונים השונים כי „האיחוד של כל בעלי התודעה הלאומיים־גרמניים היה לצורך דחוף כי רק דרכו תיתכן ההצלחה...“¹⁷ השינאה הקיצונית נגד היהודים כמרכיב השקפתי, היא המאפיינת את האירגונים הפולקיסטיים למיניהם. הם לא הצליחו להוות כוח ממשי שהשפעתו תהיה מורגשת בשכבות הרחבות של העם הגרמני. האוג העיר ש... התנועה הפולקיסטית לא תשיג את הנצחון אם לא תצליח לחדור אל מעמד הפועלים“¹⁸.

כאשר עלו הנאצים לשלטון, התהפך הגלגל. מה שקבע היה אירגון נוקטה ויעיל שפעמים הרשה לעצמו, מתוך עמדת כוח ממשי, להקל בעקביותה של ההשקפה הגזענית, כשדובר על יהודים או מיעוטים. היטלר הכיר בערך התיאורטי של האירגונים הפולקיסטיים אך זילזל בכוחם הריאלי.¹⁹ הנאצים, מודעים לכוחם הפוליטי־ריאלי, יכלו לפסוק, בהוראה רשמית, שאת ההשקפה הגזענית יש להתאימה לתנאים המשתנים. נקבע שגמישות תהיה נחוצה ועל־כן אין להגזים בקביעות אבסולוטיות, כגון זו המדברת על „השיער הבלונדיני והעיניים הכחולות“. נדרשה

השקפה גזענית שלא תכבול עצמה לנתונים ביולוגיים ופיזיים מפורשים, כי גישה כזו תמנע את חופש הפעולה הפוליטי.

כך קבעו שהמונח „ארי“ הוא פרובלימתי מבחינת מדיניות החוץ, כי הפעלת החוקים האריים מחוץ לגרמניה היתה פוגעת בכ- 80% מן האוכלוסין המעורבים בארצות חוץ. נשקלה אפילו האפשרות בכלל לוותר על סעיף הגזע, אך הדבר נחשב כבלתי עקיב! על כן הפתרון, אליו הגיעו הנאצים, תוך גישה צינית אל האלמנט ההשקפתי — הוא בקביעה סמכותית „מלמעלה“ והיא בלבד תכריע מתי „לחרוג“ מן הכללים.²⁰

התנועות הפולקיסטיות גיבשו והפיצו את הרעיון של העליונות הגרמנית. הם עשו זאת על דרך ההנגדה, כלומר הם טיפחו את הרעיון של נחיתות היהודי, ומשום שמצאו בטיפוס של הגרמני האידאלי תשובה נואשת למצב הגרמני הריאלי, לכן הדוגמתיות ההשקפתית לפסול כל תופעה לא-גרמנית. מגמה זו טיפחה ופיתחה את האנטישמיות הגזענית האבסולוטית.

הנאצים קצרו את הפרי. התדמית השלילית האבסולוטית של היהודי עוצבה בתיאוריה עליידי הפולקיסטים, וכאשר הנאצים איהדו את כל התאים הלאומניים המפוצלים, קם אירגון אפקטיבי חזק ואכזר ב„ביצועים“ שלו, וסלל את הדרך הפראקטית אל השואה.

הערות

1. „ברעיונות הפולקיסטיים התאחדו הנתונים למודעות של שליחות לאומית, מטרת פאן-גרמניסטיות, טינות סוציאליות ואנטישמיות, וכן תיאורים סוציאלי-דארוויניסטיים. בכך הוענק לאנטישמיות המסורתית, שהיתה לסטרילית, — דחף חדש...“ מתוך: Werner Jochmann, *Die Völkische Bewegung, Kommentar, Ausgewählte Dokumente zur Geschichte des Nationalsozialismus, 1933–1945*, Hrsg. H. A. Jacobson, Werner Jochmann, Bielefeld, 1966, p. 10.
 2. (היפודות של המאה הי"ט) H. S. Chamberlain, *Grundlagen des XIX Jahrhunderts*, München, 6. Auflage, 1906, p. 343.
 3. כאשר צ'מברליין מדבר על האימות של התיאוריה הגזענית הוא קובע: „...אנו היינו גולשים לתוך אחד התחומים הסבוכים ביותר של המדע של היום. אבל זה, למטרתנו, לגמרי אינו נחוץ. בלי לדאוג להגדרה, הגזע הוא טמון בחיקי אני...“.
- על דרכו הבלתי-מדעית של צ'מברליין ראה גם: Jean Réal, „The Religious Conception of Race, H. St. Chamberlain and Germanic Christianity“, In: *The Third Reich*, London, 1955.
3. ראה לכך גם דבריו החשובים של החוקר קארל דיטריך בראכר בניתוח של הדוקטרינה הגזענית אצל הנאצים:
- K. D. Bracher, *Die Deutsche Diktatur, Entstehung, Struktur, Folgen des Nationalsozialismus*, Köln, Berlin, 1969, S. 278.

לאומנים „פולקיסטים“ בגרמניה והיהודים

4. לבעיותיה החברתיות-פוליטיות בגרמניה בתקופה הנדונה ראה את מאמריו המסכמים של פריץ שטרן :
F. Stern, "The Political Consequences of the Unpolitical German", In : *History*, August 1960.
F. Stern, "Money, Morals and the Pillars of Bismarck's Society", In : *Central European History*, Vol. III, Nos. 1-2, March-June 1970.
שני המאמרים הנ"ל מופיעים בקובץ שהוציא שטרן בשם :
The Failure of Illiberalism, Essays on the Political Culture of Modern Germany, Chicago, London, 1975, pp. 3-57.
5. ראה, למשל דברים שנכתבו בעלון של האירגון הלאומני הפולקיסטי „הברית הגרמנית“ :
„כיצד נפית חיים חדשים אל תוך, ברית-הגרמנים? ... בקיצור : יש להצביע על מישור פעילות פראקטי ... לשם כך עלינו לנטוש את המסגרת של טיפוח הגרמניות האפלטונית הטהורה ...“.
Deutschbund-Blätter, Jhrg. 8, Nr. 8, 1.12.1903.
6. מתוך תוכנית-עבודה בשאלת הגזע מטעם „הברית הגרמנית“. על התוכנית אין האריך, אך כנראה היא חוברת בשנת 1913. כותרת התוכנית : „מה אנחנו רוצים“ (Was Wir Wollen).
7. מתוך : „תזכורת לעם הגרמני“ מטעם „ההתאחדות הגרמנית-לאומית-פולקיסטית“
Mahnruf an das Deutsche Volk, Deutsch-Völkischen Vereinigung, Oktober 1913 (BA, Koblenz, NS 26, 883).
8. ראה : O Bonhard, *Geschichte des Alldeutschen Verbandes*, Leipzig, Berlin, 1922, S. 236-237.
- ראה גם : A. Kruck, *Geschichte des Alldeutschen Verbandes, 1890-1939*, Wiesbaden, 1954.
9. מתוך : *Deutsch-Völkisches Jahrbuch*, 1920, Hrsg. mit Unterstützung der Deutsch-Völkischen Verbände, von G. Fritz, S. 233.
10. „... היהודי, שכידוע יש לו אל שהוא כולו שלו, מזדקר לעינינו בחיי יום-יום ראשית לכל עלידי מוראחו ההיצוני שיש בו משהו משונה עד לזרא ...“.
„... לכך יש לשים לב : אדם שדמותו — לא בתורת אישיות זו או אחרת אלא מפאת מינו בכלל — נראית לנו פסולה לביטוי אמנותי, אדם זה בהכרח פסול אף למתן ביטוי של מהות אנושית כלשהי ...“.
(מתוך : ריכארד ואגנר, *היהדות במוסיקה*, 1850, בתרגום העברי מאת א. כרמל, האוניברסיטה העברית — החוג להיסטוריה של עם ישראל, סדרה ג', בשיתוף עם יד ושם, תשל"ג, ע"ע 11, 13).
11. מתוך : Felix Salomon, *Die Deutschen Partei-Programme*, Heft 3, Leipzig, Berlin, 1920, S. 92, 101.
12. שם, עמ' 120, 124, 132.
13. כדבריו הקולעים של הוקר האנטישמיות פאול מסינג : „ההתלהבות התלקחה בגלל הפאנטום של היהודי ולא בשל היהודים החיים“.
Paul W. Massing, *Vorgeschichte des politischen Antisemitismus*, Aus dem Amerik. übersetzt von Felix J. Weil, Mannheim, 1959, S. 114.
14. „בדרך הישרה“ — מבט לאחור של 45 שנות מאבק למען הרויטשטום (Auf gerader Linie — Ein Rückblick auf 45 Jahre im Kampf ums Deutschtum, von Alfred Roth, Hamburg, Januar 1944.

על פעילותו של רות, ראה במחקריהם של :

Iris Hamel **Völkischer Verband und Nationale Gewerkschaft, Der Deutsch-nationale Handlungsgehilfen Verband, 1893–1933**, Frankfurt, 1967.

Uwe Lohalm, **Völkischer Radikalismus, Die Geschichte des Deutsch-völkischen Schutz- und Trutz-Bundes, 1919–1923**, Hamburg, 1970.

שם, במיוחד ע"ע 56–58, 62–66, 78–100.

15. ראה : Julius Rüttinger, Von 1904–1937, April 1937 (BA, Koblenz, NS 268/86).

16. ראה : Eugen Haug, **Aufzeichnungen zur Vorgeschichte der Entstehung der NSDAP in Stuttgart** (BA, Koblenz, NS 26/166).

17. ראה הערה 7.

18. ראה הערה 16.

19. ואלה דבריו של היטלר : "... נכשלה התנועה הפולקיסטית להלוטין ביחס לתפקיד העיקרי לרכוש את ההמון הרחב לעניין הלאומי ... הפולקיסטים לא היו במצב להפיק מתוך ההכרות התיאורטיות הנכונות, במיוחד בשאלת היהודים — את המסקנות הפרקטיות ...".

A. Hitler, in : **Mitteilungsblatt**, Nr. 10, 7.1.1922.

מובא בעמ' 170 בספר :

G. Franz-Willing, **Die Hitler Bewegung, der Ursprung 1919–1922**, Hamburg, 1962.

ובמקום אחר : „אין ביכולתה של התנועה הפולקיסטית הגרמנית לעזור כל עוד לא תיטוש את הקרקע של הנחות תיאורטיות טהורות ...“ (= rein theoretische Erwägungen).

“Der Völkische Gedanke und die Partei”, **Völkischer Beobachter**, Nr. 1, 1.1.1921.

20. מתוך חומר להרצאת הסברה מטעם „המשרד למדיניות הגזע“ (= Rassenpolitisches Amt).

Institut für Zeitgeschichte, München : MA 1159 (EAP/250-d-12/6), Fol. 17407, 17422/3, 17426.

IN THIS ISSUE

Articles

- **Israel Guttman** in his essay probes the notions of **Martyrdom** (Kiddush HaShem) and **Sacredness of Life** (Kedushat HaHaim) from various aspects, especially from the historical one.
- **Yehuda Bauer** discusses a number of questions connected with **Moshe Ouna's** arguments (in **Yalkut Moreshet**, No. 22) and his remarks to **Alexander Donat's** essay "A Voice from the Ashes".

Research

- **Raoul Hilberg** presents his investigations of the role played by the **Reichsbahn** in the annihilation of Jews during World War 2. In his work he uses authentic source material.
- **Gideon Shimoni** brings the last part of his research work on **M. Ghandi's** relation to Jews, Judaism and Zionism. Here he speaks mainly of the attempts made to carry on a dialogue with him on these subjects.
- **Renato Spiegel** publishes here his work on antisemitism in France between the two World Wars.
- **Tsvi Bachrach** reviews the "Volkische Bewegung" in Germany before Hitler and its impact upon the Nazis.
- **Moshe Tsizik** writes about the discussions and the ideological questions which agitated the members of **HaShomer HaTsair** gathered at the Vilno center.
- **Eva Eshkoli-Vagman** gives here part of her research on the attitudes and activities of the Jewish Leadership in Eretz-Israel in rescue operations of European Jewry during the Holocaust.

Testimonials

- We bring excerpts from writings by the late **L. Levité** (of Ein-Harod), one of the outstanding Leaders of the Kibbutz movement, who took part in the Zionist Congress held on the eve of World War 2 (August 1939) and continued his mission to Poland during the early days of Nazi occupation.
- **Ida Kaminska-Meron** of kibbutz Bet-Zera testifies on what happened to her during the war years in the USSR, in camps there and above all in **Kolkhoz** in Central Asia.